

УДК: 502.131.1:620.9(497.11)(094.5)
502.131.1:620.9(4-672EU)(094.5)
Biblid 1451-3188, 15 (2016)
Год XV, бр. 55, стр. 143–157
Изворни научни рад

Драгољуб ТОДИЋ¹
Владимир ГРБИЋ²

ЕНЕРГЕТСКА ЕФИКАСНОСТ У ПРОПИСИМА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ И РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ABSTRACT

The paper points to the importance of energy efficiency in the policy of the European Union (EU) and the Republic of Serbia (RS). It emphasizes the links between energy policy and environmental policy and climate change. The first part of the paper explores some of the key issues defined in the Directive 2012/27/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on energy efficiency, amending Directives 2009/125/EC and 2010/30/EU and repealing Directives 2004/8/EC and 2006/32/EC (goals, measures, basic obligations and rights, etc.). The Directive establishes a common framework of action for the Member States with the aim to undertake improvement measures in the field of energy efficiency within the Union, in order to ensure the achievement of the main objective of the Union in terms of energy efficiency - its increase by 20% by 2020.

---

¹ Институт за међународну политику и привреду, Београд, Е-маил: d.todic@diplomacy.bg.ac.rs. Рад је реализован у оквиру научног пројекта: „Србија у савременим међународним односима: Стратешки правци развоја и учвршћивања положаја Србије у међународним интегративним процесима – спољнополитички, међународни економски, правни и безбедносни аспекти” (број 179029), који финансира Министарство просвете и науке Владе Републике Србије, за период 2011–2015. године.

² Факултет за међународну економију, Београд. Рад реализован у оквиру пројекта “Унапређење јавних политика у Србији у функцији побољшања социјалне сигурности грађана и одрживог привредног раста.” Пројект број 47004 финансиран од Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

It underlines the importance of measures in the field of the efficient use of energy and efficient energy supply, and a group of measures of the horizontal character. A separate part of the study overlooks the importance of energy efficiency issues for the RS. Strategic and regulatory framework in the RS is placed in the context of the harmonization of national legislation with EU regulations. In that regard, there have been emphasized the basic elements defined by the Law on the efficient use of energy, the Energy Law, the relevant by-laws, and relevant strategic documents. There have been given indications of the direction of the further development of legislation in this area and the need to adopt appropriate sub legal regulations

Key words: energy efficiency, energy, climate change, environment, regulations of the European Union, Directive 2012/27/EU, the Republic of Serbia, the harmonization of national regulations.

1) УВОД

Енергетска ефикасност представља један од кључних елемената савремене политике у области енергетике са снажним утицајем на друге привредне гране. Дефинисање самог појма „енергетска ефикасност” суочено је више дилема иако су у употреби различите дефиниције, у складу са контекстом у којем се појам користи.³ Значају енергетске ефикасности је допринело више чинилаца. Међу њима се растући захтев за енергијом и стални раст потрошње енергије, као и утицај ових трендова на глобалну прераспodelу ресурса и међународну безбедност, могу сматрати општим околностима. Према подацима Америчке управе за енергетику, укупна примарна потрошња енергије у свету (квадрилион Btu) износила је 1980. године 283,14735. Десет година касније 346,98299, двадесет година касније 398,27595, да би 2010. године износила 508,11989.⁴ Огромне су разлике у

---

³ На тешкоће у дефинисању појма „енергетска ефикасност” указује у Међународна агенција за енергетику. У приручнику ове организације се наводи да је много лакше утврдити да је нешто мање (или више) енергетски ефикасно него дефинисати појам „енергетска ефикасност” као такав. Истовремено се упућује на општу дефиницију која каже да је „енергетска ефикасност” „коришћење мање енергије ради пружања истих услуга.” *Energy Efficiency Indicators: Fundamentals on Statistics*, OECD/IEA, Paris, 2014, p. 17. Или, „енергетска ефикасност се обично дефинише као однос између утрошене енергије и произведеног резултата или извршене услуге.” *Capturing the Multiple Benefits of Energy Efficiency*, OECD/IEA, Paris, 2014, p. 29. Или, „енергетска ефикасности се односи на ограничавање или смањивање потрошње путем усвајања више ефикасних средстава ... ” Понекад је више енергетски ефикасно ако се обезбеђује више услуга за исту енергију, или иста услуга са мање енергије. *Energy Efficiency Indicators: Essentials for Policy Making*, OECD/IEA, Paris, 2014, p. 142.

⁴ Интернет: <https://www.eia.gov/cfapps/ipdbproject/iedindex3.cfm?tid=44&pid=44&aid=2&cid=regions&syid=1980&eyid=2012&unit=QBTU> (2.12.2015).

потрошњи енергије између појединих региона у свету. Према подацима Светске банке у најсиромашнијим земљама то је износило 359 (по глави становника еквивалент кг нафте), у региону Европе и Централне Азије 2,080, а у Евро зони 3,485.⁵ Према процени Међународне агенције за енергетику (IEA), у периоду од 2005. до 2025. године очекује се увећање потрошње примарне енергије за 40%.⁶ Такође, процењује се да се глобална потражња за свим облицима енергије повећава за трећину од 2011. до 2035. године. Међутим, удео фосилних горива у светском енергетском „миксу“ пада од 82% на 76%. Нискоугљенични извори енергије (обновљива енергија и нуклеарна енергија) достижу око 40% раста потражње за примарном енергијом. Готово половина нето повећања производње електричне енергије долази из обновљивих извора.⁷ Сложеност мера које се предузимају у области енергетске ефикасности призилази из мноштва околности везаних за стање у међународним односима, привредни и научно-технолошки развој, међународне финансијске токове, укључујући између осталог, и њихову зависности од стања и циљева у бројним другим областима, међу којима се кључним сматрају циљеви у области климатских промена и животне средине.⁸ Због значаја ових питања у теоријским расправама енергетска ефикасност се ставља у контекст укупних развојних циљева, односно циљева одрживог развоја.⁹ Положај ЕУ условљен је водећом улогом ове организације у кључним областима од значаја за енергетску ефикасност, а посебно животне средине и климатских промена. Процењује се да је применом различитих мера постигнут „значајан напредак у смањењу потрошње

⁵ 2015 *The Little Green Data Book*, World Bank. Washington, DC, 2015, doi:10.1596/978-1-4648-0560-8. p. 2.

⁶ Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године („Службени гласник РС”, бр. 101/2015), стр. 2.

⁷ *World Energy Outlook 2013, Factsheet*, International Energy Agency, Интернет: http://www.worldenergyoutlook.org/media/weowebwebsite/factsheets/weo2013_factsheet_s.pdf (16.1.2016).

⁸ Ипак, Coley указује на то да је питање енергетске ефикасности на изванредан начин запостављено у корпусу питања којима се баве различите еколошке организације и покрети. Он, у контексту „одрживих енергетских технологија”, питање енергетске ефикасности разматра кроз следећа питања: когенерација, смањење губитака енергије, обнављање енергије и енергетска ефикасност у зградама. David Coley, *Energy and climate change: creating a sustainable future*, John Wiley & Sons Ltd, West Sussex, 2008, pp. 371–396.

⁹ Rogers, Jalal, Boyd, енергетска питања разматрају у контексту кључних глобалних питања повезаних са животном средином. Видети, Peter R. Rogers, Kazi F. Jalal, John A. Boyd, *An introduction to sustainable development*, Glen Educational Foundation, Inc. Earthscan, 2008, pp. 92–96.

енергије на нивоу ЕУ.¹⁰ Укупна домаћа потрошња свих горива у ЕУ износила је 1995. године 1671.11 Мтое, 2000. године 1726.84, 2005. године 1824.73, 2010. године 1760.61, и 2013. године 1666.32 Мтое.¹¹ Потрошња финалне енергије смањена је за 7% у периоду између 2005. и 2013. године. Потрошња примарне енергије смањена за 8% у истом периоду и прелиминарне процене показују наставак овог тренда опадања до 1516 Мтое у 2014. У пројекцијама до 2050. године у сценарију који подразумева примену мера „високе енергетске ефикасности“ (укључује строжије минималне захтеве за уређење и нове зграде; високе стопе реновирања постојећих објеката; успостављање обавеза штедне енергије, итд) очекује се даље смањење потражње за енергијом од 41% до 2050. године у односу на 2005-2006.¹²

2) СВРХА

Експлицитно дефинисани циљеви ЕУ у области енергетске ефикасности садржани су у неколико докумената ове организације.¹³ Директивом 2012/27/ЕУ се успоставља заједнички оквир за мере подстицања енергетске ефикасности унутар Уније како би се осигурало постизање главног циља Уније у погледу енергетске ефикасности, а то је њено повећање за 20 % до 2020. године и обезбедили услови за даља побољшања енергетске ефикасности после тог датума.¹⁴ Правила која Директива прописује имају за

¹⁰ *Assessment of the progress made by Member States towards the national energy efficiency targets for 2020 and towards the implementation of the Energy Efficiency Directive 2012/27/EU as required by Article 24 (3) of Energy Efficiency Directive 2012/27/EU*, COM(2015) 574 final, European Commission, Brussels, 18.11.2015, p. 3.

¹¹ *EU energy in figures, statistical pocketbook 2015*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2015, p. 41.

¹² *Energy Roadmap 2050*, COM(2011) 885 final, European Commission, Brussels, 15.12.2011 p. 4.

¹³ У широј расправи не би требало занемаривати ни међународно-правни контекст обавеза у области енергетике, што заслужују детаљнију анализу. За извесне знаке видети: Драгољуб Тодић, Душко Димитријевић, Енергетска безбедност у међународном праву животне средине, *Теме*, 2/2012, стр. 703–721.

¹⁴ У Директиви 2012/27/ЕУ се појам „енергетска ефикасност“ дефинише као однос између оствареног резултата у погледу перформансе, услуге, робе или енергије и за то уложене енергије“ (чл. 2. т. 4). Директивом је дефинисано да се под појмом „енергија“ подразумевају „сви облици енергетских производа, горива, топлота, обновљива енергија, електрична енергија или сваки други облик енергије, како је дефинисано у члану 2. тачка г) Уредбе (ЕЗ) број 1099/2008 Европског парламента и Савета од 22. октобра 2008. о статистици енергетике“ (чл. 2. т. 1). „Побољшање енергетске ефикасности“ је дефинисано као „свако повећање енергетске ефикасности које је настало као резултат технолошких промена, промена понашања и/или економских промена“ (чл. 2. т. 6).

циљ и „отклањање препрека на енергетском тржишту и превазилажање недостатата тржишта, који ометају ефикасност у снабдевању енергијом и њеном коришћењу, и предвиђа утврђивање индикативних националних циљева енергетске ефикасности за 2020.”¹⁵ Циљеви ЕУ у области енергетске ефикасности дефинисани су и општим стратешким документом као што је „Стратегија Европа 2020: стратегија за паметан, одржив и укључив развој.”¹⁶ Од три формулисана циља ЕУ у области климатских промена један се односи на унапређивање енергетске ефикасности кроз смањење примарне потрошње енергије за 20% у поређењу са пројектованим нивоима.¹⁷ На овај начин је наглашен значај енергетског сектора и нужност интегралног приступа циљевима и инструменатима у различитим секторским областима од значаја за област климатских промена.¹⁸ Оквир за климатску и енергетску политику ЕУ у раздобљу 2020–2030. дефинисан је посебним документом.¹⁹ Један од циљева се односи и на уштеду енергију (најмање 27%), поред смањења емисије гасова са ефектом стаклене баште (40% у поређењу са

¹⁵ Захтеви из ове директиве су минимални захтеви и они не спречавају државе чланице да задрже или уведу строжије мере. Такве мере треба да су у сагласности за законодавством Уније. У случају када национално законодавство предвиђа строжије мере, држава чланица упућује Комисији нотификацију о том законодавству.

¹⁶ *Europe 2020, A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*, Communication from the Commission, COM(2010) 2020 final European Commission, Brussels, 3.3.2010. У формалном смислу, основни оквир деловања ЕУ повезан је са чињеницом да је ЕУ чланица Оквирне конвенције УН о промени климе од 21. марта 1994. године а Кјото протокола од 16. фебруара 2005. године. Видети: http://unfccc.int/essential_background/convention/status_of_ratification/items/2631.php (10.1.2016) http://unfccc.int/kyoto_protocol/status_of_ratification/items/2613.php (10.3.2014).

¹⁷ Поред смањења емисије гасова са ефектом стаклене баште за најмање 20% у односу на ниво из 1990. године и повећања учешћа обновљивих извора енергије у потрошњи електричне енергије за 20%.

¹⁸ Повећање смањења емисија на 30% до 2020. године предложено је под условом да се друге, како развијене, тако и земље у развоју, обавезу на фер удео у будућем глобалном климатском споразуму након истека првог обавезујућег периода по основу Кјото протокола. У мају 2010, Европска комисија је објавила Саопштење које садржи анализу импликација различитих нивоа амбиција (циљеви од 20% и 30%) и процене ризика од цурења угљеника. European Commission, 2010. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Analysis of options to move beyond 20% greenhouse gas emission reductions and assessing the risk of carbon leakage, {SEC(2010) 650}, Brussels, 26.5.2010, COM(2010) 265 final.

¹⁹ Оквир за климатску и енергетску политику у раздобљу 2020. – 2030, Комуникација Комисије Европском парламенту, Савету, Европском привредном и социјалном одбору и Одбору регија, Брисел, 22.1.2014. COM(2014) 15 final.

1990) и повећања удела обновљивих извора енергије у потрошњи енергије (најмање 27%).²⁰ Дефинисање ових циљева засновано је, између осталог, и на резултатима у остваривању циљева који су пројектовани за период до 2020 године (циљеви: „20-20-20”). Емисије гасова са ефектом стаклене баште у 2012. године су смањене за 18% у односу на 1990. а очекивало се даље смањивање на ниво испод 24% до 2020. године и 32% у 2030. години. Према истом извештају, удео обновљивих извора енергије повећао са на 13% у 2012. години уз очекивање даљег раста на 21% у 2020, односно 24% у 2030. години. Енергетски интензитет привреде ЕУ је смањен између 1995. и 2011. године за 24%, а побољшање у индустрији износи око 30%.²¹ Европска комисија је крајем 2011. године издала саопштење „Мапа пута енергетике до 2050. године”.²² Овим документом програмског карактера, Комисија је предложила трансформацију енергетског сектора уз смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште до 2050. године, на 80 до 95% испод нивоа емисије у 1990. години. У документу се разматрају и изазови на путу остварења тог циља који се тичу, пре свега, обезбеђења сигурности снабдевања енергијом и очувања конкурентности европске привреде. Унапређење енергетске ефикасности представља један од циљева дефинисан и у Општем програму деловања Уније за животну средину до 2020. године „Живети добро унутар граница наше планете”.²³ Према одредбама члана 2. Седми програм деловања има за приоритетан циљ, између осталог, и „претворити Унију у ресурсну ефикасну, зелену и конкурентну привреду са ниским нивоом емисија CO 2.” (приоритетни циљ бр. 2).

3) МЕРЕ ЕУ

Један од два основна прописа којима се ствара правни основ за остваривање циљева ЕУ у области енергетске ефикасности (њено повећање за 20% до 2020. године), је Директива 2012/27/ЕУ Европског парламента и Савета од 25. октобра 2012. о енергетској ефикасности, изменама и допунама Директиве 2009/125/ЕЗ и 2010/30/ЕУ те о престанку важења Директива

---

²⁰ За шире видети: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-strategy/2030-energy-strategy> (12.12.2015).

²¹ Оквир за климатску и енергетску политику у раздобљу 2020–2030, *op. cit.* стр. 2.

²² *Energy Roadmap 2050*, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM(2011) 885 final, European Commission, Brussels, Brussels, 15.12.2011.

²³ Decision No 1386/2013/EU of the European Parliament and of the Council of 20 November 2013 on a General Union Environment Action Programme to 2020 ‘Living well, within the limits of our planet’, *OJ L 354*, 28.12.2013, pp. 171–200.

2004/8/EЗ и 2006/32/EЗ (у даљем тексту „Директива 2012/27/EУ”).²⁴ Мере за остваривање дефинисаних циљева у области енергетске ефикасности односе се на различите области, поред енергетике у ужем смислу речи (изградња, индустрија, саобраћај, опрема за домаћинства, итд). Општа је обавеза држава чланица да предузму мере ради ефикаснијег коришћења енергије и то на свим нивоима „енергетског ланца” од производње до финалне потрошње. То подразумева различите мере које треба да предузму поједини субјекти. Дистрибутери енергије или компаније за малопродају енергије морају годишње да остваре 1,5% уштеде енергије кроз имплементацију мера енергетске ефикасности.²⁵ Државе чланице ЕУ могу одлучити да постигну исти ниво штедње путем других средстава као што су побољшање ефикасности система грејања, уградња двоструких прозора или изолација кровова.²⁶ Посебну улогу имају мере које треба да предузме јавни сектор у делу који се односи на унапређе енергетске ефикасности зграда којима управља. Предвиђено је да се сваке године спроводи реновирање најмање 3% укупне подне површине зграда које се греју или хладе, које су у поседу или које користе централне власти, подстичући потрошаче енергије на боље управљање потрошњом.²⁷ То подразумева и слободан и лак приступ

---

²⁴ Поред Директиве 2010/31/EУ Европског парламента и Савета од 19. маја 2010. о енергетској перформанси зграда. Директивом 2012/27/EУ су замењене две директиве о енергетској ефикасности (2004/8/EЗ о когенерацији и 2006/32/EЗ о енергетским услугама). Истовремено је направљена веза са обавезама које су дефинисане Директивом 2009/125/EЗ о еколошком дизајну, Директивом 2010/30/EУ о означавању енергије и Директивом 2010/31/EУ о енергетској ефикасности зграда и неколико других прописа.

²⁵ За шире видети: Guidance note on Directive 2012/27/EU on energy efficiency, amending Directives 2009/125/EC and 2010/30/EC, and repealing Directives 2004/8/EC and 2006/32/EC Article 15: Energy transformation, transmission and distribution, SWD(2013) 450 final, European Commission, Brussels, 6.11.2013.

²⁶ Guidance note on Directive 2012/27/EU on energy efficiency, amending Directives 2009/125/EC and 2010/30/EC, and repealing Directives 2004/8/EC and 2006/32/EC Article 14: Promotion of efficiency in heating and cooling, SWD(2013) 449 final, European Commission, Brussels, 6.11.2013.

²⁷ Према одредбама члана 5. ст. 2. стопа од 3% се израчунава на основу укупне подне површине зграда са укупном корисном подном површином преко 500 m² (односно 250m² од 9. јула 2015), које поседује и користи централна власт државе чланице и које, на дан 1. јануара сваке године, не испуњавају минималне националне захтеве енергетске перформансе утврђене на основу члана 4. Директиве 2010/31/EУ. За детаљније видети, нпр. Guidance note on Directive 2012/27/EU on energy efficiency, amending Directives 2009/125/EC and 2010/30/EC, and repealing Directives 2004/8/EC and 2006/32/EC Article 5: Exemplary role of public bodies' buildings, SWD(2013) 445 final, European Commission, Brussels, 6.11.2013. Guidance note on

подацима о потрошњи енергије, мониторинг нивоа ефикасности у новим постројењима за производњу енергије, итд. Обавезе великих компанија су посебно наглашене и односе се, између осталог, и на ревизију њихове потрошње енергије, итд.²⁸ Свака држава чланица утврђује индикативни национални циљ енергетске ефикасности, на бази потрошње примарне или финалне енергије, уштеда примарне или финалне енергије или енергетске интензивности (чл. 3. Директиве).²⁹ Сваке три године, државе чланице достављају националне акционе планове за енергетску ефикасност. Ови планови за обухватају мере за значајно побољшање енергетске ефикасности и очекиване и/или остварене уштеде енергије, укључујући оне у испоруци, преносу и дистрибуцији енергије као и крајњој употреби енергије.³⁰ Код постављања циљева државе чланице узимају у обзир следеће елементе: 1) да потрошња енергије у Унији до 2020. не сме бити већа од 1474 Мтое примарне енергије или од 1078 Мтое финалне енергије;³¹ 2) мере предвиђене у овој директиви; 3) мере донете ради постизања националних циљева енергетских уштеда постављених сагласно члану 4. ст. 1. Директиве 2006/32/ЕЗ; и 4) друге мере за подстицање енергетске ефикасности у државама чланицама и на нивоу Уније. Код постављања тих циљева, државе

Directive 2012/27/EU on energy efficiency, amending Directives 2009/125/EC and 2010/30/EC, and repealing Directives 2004/8/EC and 2006/32/EC Article 6: Purchasing by public bodies, SWD(2013) 446 final, European Commission, Brussels, 6.11.2013.

²⁸ За шире видети, нпр. Guidance note on Directive 2012/27/EU on energy efficiency, amending Directives 2009/125/EC and 2010/30/EC, and repealing Directives 2004/8/EC and 2006/32/EC Articles 9–11: Metering; billing information; cost of access to metering and billing information, SWD(2013) 448 final, European Commission, Brussels, 6.11.2013. Guidance note on Directive 2012/27/EU on energy efficiency, amending Directives 2009/125/EC and 2010/30/EC, and repealing Directives 2004/8/EC and 2006/32/EC Article 8: Energy audits and energy management systems, SWD(2013) 447 final, European Commission, Brussels, 6.11.2013.

²⁹ Државе чланице обавештавају о тим циљевима Комисију у складу са чланом 24. став 1. и делом 1. Анекса XIV. При том те циљеве изражавају и као апсолутни ниво потрошње примарне енергије и потрошње финалне енергије у 2020. и објашњавају како је, и на основу којих података, то израчунато.

³⁰ За детаљније о националним циљевима држава чланица видети на сајту: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-efficiency/energy-efficiency-directive/national-energy-efficiency-action-plans>. (1.2.2016).

³¹ Појам „потрошња примарне енергије” означава „брuto унутрашњу потрошњу, искључујући неенергетске примене”, а појам „потрошња финалне енергије” обухвата „сву енергију која се испоручује индустрији, транспорту, домаћинствима, услугама и пољопривреди. То искључује испоруке за сектор за трансформацију енергије и саме енергетске индустрије” (чл. 2. т. 2, 3. Директиве 2012/27/ЕЗ).

чланице могу узети у обзир и националне околности које утичу на потрошњу примарне енергије, као што су: 1) преостали трошковно исплативи потенцијал за уштеде енергије; 2) развој БДП и предвиђања; 3) промене у увозу и извозу енергије; 4) развој свих обновљивих извора енергије, нуклеарне енергије, сакупљања и складиштења угљеника; и 5) рано деловање. У складу са одредбама члана 7. Директиве, свака држава чланица може да спроводи обавезе из Директиве кроз успостављање посебне схеме енергетске ефикасности или применом других мера политике, ради постизања енергетских уштеда међу крајњим корисницима, под условом да те мере политике испуњавају прописане критеријуме. Схема треба да обезбеди да дистрибутери енергије и/или предузећа за продају енергије на мало, који су именовани као обавезане стране (у складу са ставом 4) и који послују на територији сваке државе чланице, до 31. децембра 2020. постигну циљ кумулативне уштеде крајње употребе енергије, не доводећи у питање став 2. Директиве.³² Као алтернатива успостављању шеме за обавезу енергетске ефикасности државе чланице се могу одредити да предузму друге мере ради постизања енергетских уштеда међу крајњим корисницима, под условом да те мере политике испуњавају одређене критеријуме. Ове мере могу укључивати следеће мере или њихову комбинацију: а) енергетски порез или порез на CO₂ који имају ефекат смањења потрошње енергије крајње употребе; б) финансијске схеме и инструменте или фискалне стимулације; в) прописе или добровољне споразуме; г) стандарде и норме који имају за циљ побољшање енергетске ефикасности производа и услуга, укључујући зграде и возила, осим у случају када су обавезни и применљиви у државама чланицама према законодавству Уније; д) шеме за енергетско означавање, са изузетком оних које су обавезне и применљиве у државама чланицама према законодавству Уније; и ђ) обучавање и образовање, укључујући саветодавне програме за енергетику.

4) САДРЖАЈ

Садржина решења из Директиве 2012/27/ЕЗ одражава неколико околности као што су специфичности предмета уређивања, технички карактер материје и разноврсност питања и привредних сектора који су обухваћени. Одвојено се прописују правила за мере које се односе на „ефикасно коришћење енергије, од

³² Тај циљ треба да је најмање еквивалентан постизању нових уштеда сваке године, од 1. јануара 2014. до 31. децембра 2020, од 1,5% годишње продаје енергије крајњим корисницима од стране свих дистрибутера енергије или предузећа за продају енергије на мало по обиму, при чему се узима просек у три последње године пре 1. јануара 2013. Продаја енергије по обиму која се користи у транспорту може се у потпуности или делимично искључити из овог прорачуна. Државе чланице одлучују како ће се израчуната количина нових уштеда из подстава 2. распоредити током периода.

мера које се односе на „ефикасност снабдевања енергијом.“ У оквиру мера за „ефикасно коришћење енергије“ (поглавље 2) регулишу следећа питања: реновирање зграда, улога зграда јавних институција, набавка у јавним институцијама, шеме за обавезу енергетске ефикасности, енергетске ревизије и системи енергетског менаџмента, мерења, информације о обрачуну, трошкови приступа информацијама о мерењу и обрачуну, програм за информисање и овлашћивање корисника и казне. У делу Директиве који се односи на „ефикасност снабдевања енергијом“ (поглавље III), прописују се обавезе и права који се односе на унапређивање ефикасности грејања и хлађења, као и трансформацију, пренос и дистрибуцију енергије. У поглављу 4. (хоризонталне мере) садржане су одредбе које се односе на расположивост квалификационих, акредитационих и сертификационих шема (члан 16), информисање и обуку (члан 17), енергетске услуге (члан 18), друге мере за подстицање енергетске ефикасности (члан 19), национални фонд за енергетску ефикасност, финансирање и техничку подршку (члан 20) и факторе конверзије (члан 21). Директива садржи 14 анекса који се односе на следећа питања: општа начела за прорачун електричне енергије из когенерације (Анекс I), методологиј за утврђивање ефикасности когенерационог процеса (Анекс II), захтеве енергетске ефикасности за производе, услуге и зграде које купује централна власт (Анекс III), енергетски садржај одабраних горива за крајњу употребу – табела конверзије (Анекс IV), опште методе и начела за прорачун утицаја шема за обавезу енергетске ефикасности или друге мере политике сагласно члану 7. ст. 1, 2. и 9. и члану 20. став 6. (Анекс V), минималне критеријуме за енергетске ревизије укључујући оне које се спроводе као део система енергетског менаџмента (Анекс VI), минималне захтеве за обрачун и информације о обрачуну према стварној потрошњи (Анекс VII), потенцијал за ефикасно грејање и хлађење (Анекс VIII), анализу трошкова и користи (Анекс IX), гаранцију порекла електричне енергије из високоефикасне когенерације (Анекс X), критеријуме енергетске ефикасности за регулацију енергетске мреже и за тарифе електроенергетске мреже (Анекс XI), Захтеви енергетске ефикасности за оператере преносних система и оператере дистрибутивних система (Анекс XII), минималне ставке које треба да садрже уговори о енергетској перформанси закључени са јавним сектором или пратеће тендерске спецификације (Анекс XIII), општи оквир за извештавање (Анекс XIV), упоредну табелу Директиве 2004/8/EЗ и Директиве 2012/27/EУ (Анекс XV).

5) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

У складу са одредбама члана 29. Директива је ступила на снагу двадесетог дана од дана објављивања у Службеном листу Европске уније (члан 29. Директиве), тј. 14.11.2012. године. Рок за транспозицију Директиве (за државе чланице ЕУ) је био 5. јуни 2014. године.

6) ИЗВОРИ

- A 2030 framework for climate and energy policies, Green paper, European Commission, COM(2013) 169 final, Brussels, 27.3.2013, Интернет: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013DC0169&from=EN> (20.4.2014).
- A policy framework for climate and energy in the period from 2020 to 2030, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, {SWD(2014) 15 final}, {SWD(2014) 16 final}, European Commission, COM(2014) 15 final Brussels, 22.1.2014, Интернет: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0015&from=EN> (20.4.2014).
- A Roadmap for moving to a competitive low carbon economy in 2050, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, European Commission, COM(2011) 112 final, Brussels, 8.3.2011.
- Assessment of the progress made by Member States towards the national energy efficiency targets for 2020 and towards the implementation of the Energy Efficiency Directive 2012/27/EU as required by Article 24 (3) of Energy Efficiency Directive 2012/27/EU, COM(2015) 574 final, European Commission, Brussels, 18.11.2015.
- Coley David, Energy and climate change: creating a sustainable future, John Wiley & Sons Ltd, West Sussex, 2008.
- Directive 2012/27/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on energy efficiency, amending Directives 2009/125/EC and 2010/30/EU and repealing Directives 2004/8/EC and 2006/32/EC (OJ L 315, 14.11.2012). Energy Efficiency and its contribution to energy security and the 2030 Framework for climate and energy policy, {SWD(2014) 255 final} {SWD(2014) 256 final}, COM(2014) 520 final. European Commission, Brussels, 23.7.2014.
- Energy Efficiency Plan 2011, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, European Commission, COM(2011) 109 final, Brussels, 8.3.2011.
- Europe 2020 – a strategy for smart, sustainable and inclusive growth, European Commission, COM(2010) 2020. Brussels. 3 March 2010.
- Rogers R. Peter, Jalal K. Fazi, Boyd A. John, An introduction to sustainable development, Glen Educational Foundation, Inc. Earthscan, 2008.
- The Little Green Data Book, World Bank. Washington, DC, 2015, doi: 10.1596/978-1-4648-0560-8.

- Vukasović Vid, Todić Dragoljub, *Environmental Law in Serbia*, Kluwer Law International BV, The Netherlands, 2012.
- Директива 2003/87/ЕЗ Европског парламента и Савета од 13. октобра 2003. о утврђивању шеме за трговину квотама емисија гасова са ефектом стаклене баште унутар Заједнице (Сл. лист L 275, 25.10.2003, стр. 32)
- Директива 2004/8/ЕЗ Европског парламента и Савета од 11. фебруара 2004. о подстицању когенерације на основу потражње корисне топлоте на унутрашњем енергетском тржишту (Сл. лист L 52, 21.2.2004, стр. 50).
- Директива 2006/32/ЕЗ Европског парламента и Савета од 15. априла 2006. о енергетској ефикасности крајње потрошње и енергетским услугама (Сл. лист L 114, 27.4.2006, стр. 64)
- Директива 2009/125/ЕЗ Европског парламента и Савета од 21. октобра 2009. о успостављању оквира за утврђивање захтева за екодизајн за производе везане за енергију (Сл. лист L 285, 31.10.2009, стр. 10)
- Директива 2009/28/ЕЗ Европског парламента и Савета од 23. априла 2009. о подстицању коришћења енергије из обновљивих извора (Сл. лист L 140, 5.6.2009, стр. 16) Директива 2009/31/ЕЗ Европског парламента и Савета од 23. априла 2009. о геолошком складиштењу угљен диоксида (Сл. лист L 140, 5.6.2009, стр. 114)
- Директива 2009/72/ЕЗ Европског парламента и Савета од 13. јула 2009. о општим правилима за унутрашње тржиште електричне енергије (Сл. лист L 211, 14.8.2009, стр. 55).
- Директива 2009/73/ЕЗ Европског парламента и Савета од 13. јула 2009. о општим правилима за унутрашње тржиште природног гаса (Сл. лист L 211, 14.8.2009, стр. 94)
- Директива 2010/30/ЕУ Европског парламента и Савета од 19. маја 2010. о стављању етикета на производе који користе енергију (Сл. лист L 153, 18.6.2010, стр. 1) Директива 2010/31/ЕУ Европског парламента и Савета од 19. маја 2010. о енергетској перформанси зграда (Сл. лист L 153, 18.6.2010, стр. 13)
- Директива 2010/75/ЕУ Европског парламента и Савета од 24. новембра 2010. о индустријским емисијама (Сл. лист L 334, 17.12.2010, стр. 17)
- Директива 2012/27/ЕУ Европског парламента и Савета од 25. октобра 2012. о енергетској ефикасности, изменама и допунама Директиве 2009/125/ЕЗ и 2010/30/ЕУ те о престанку важења Директива 2004/8/ЕЗ и 2006/32/ЕЗ (Сл. лист L 315, 14.11.2012, стр. 1)
- Закон о енергетици („Службени гласник РС”, бр. 145/14).
- Закон о ефикасном коришћењу енергије („Службени гласник РС”, бр. 25/13).

- Игњатић Младенка, Тодић Драгољуб, Директива Европског парламента и Савета о промоцији коришћења енергије из обновљивих извора, Европско законодавство, бр. 35–36. 2011.
- Карамарковић Владан, Матејић Маја, Брдаревић Љиљана, Стаменић Мирјана, Рамић Биљана, Упутство за припрему пројеката у области енергетске ефикасности у општинама, Министарство рударства и енергетике Републике Србије, Београд, 2008, Интернет: <http://www.mre.gov.rs/doc/efikasnost-izvori/01%20Uputstvo%20za%20pripremu%20projekata%20EE%20u%20opstinama.pdf> (10.11.2015)
- Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније, Канцеларија за европске интеграције, Београд, јул 2014.
- Одлука број 406/2009/ЕЗ Европског парламента и Савета од 23. априла 2009. о напорима држава чланица за смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште, у циљу испуњења обавеза Заједнице за смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште до 2020. године (Сл. лист L 140, 5.6.2009, стр. 136)
- Одлука Комисије од 22. маја 2013. године о утврђивању обрасца за националне акционе планове за енергетску ефикасност, у складу са Директивом 2012/27/ЕУ Европског парламента и Савета (Сл. лист L 141, 28.5.2013, стр. 267)
- Одлука Комисије од 30. јуна 2008. о Саветодавном форуму о еколошком дизајну (Сл. лист L 190, 18.7.2008, стр. 190)
- Тодић Драгољуб, Димитријевић Душко, Енергетска безбедност у међународном праву животне средине, Теме, 2/2012.
- Уредба (ЕЗ) број 714/2009 Европског парламента и Савета од 13. јула 2009. о условима за приступ мрежи за прекограничну размену електричне енергије (Сл. лист L 211, 14.8.2009, стр. 15)

7) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

О значају питања унапређења енергетске ефикасности за РС може се расправљати са становишта различитих критеријума. То подразумева уважавање околности које детерминишу актуелно стање и стратешке циљеве у сектору енергетике и другим релевантним областима, што укључује и обавезе РС из Уговора о оснивању енергетске заједнице и других међународних уговора.³³ Посебан значај решења која садржи Директива 2012/27/ЕУ проистиче из чињенице да се РС, као држава кандидат за

³³ За шире видети: Vukasović Vid, Todić Dragoljub, *Environmental Law in Serbia*, Kluwer Law International BV, The Netherlands, 2012.

чланство у ЕУ, налази у фази (интензивног) усаглашавања националних прописа са прописима ЕУ. Делимична транспозиција Директиве 2012/27/ЕУ обезбеђена је кроз одредбе неколико прописа, међу којима основни значај имају Закон о ефикасном коришћењу енергије („Службени гласник РС”, бр. 25/13), и Закон о енергетици („Службени гласник РС”, бр. 145/14).³⁴ У најопштијем смислу речу, процењује се да, имајући у виду тренутно стање у ефикасности производње, трансформације, транспорта и потрошње енергије у РС, примена мера и поступака за повећање енергетске ефикасности има капацитет „новог, домаћег енергетског извора” и намеће се као дугорочан елемент функционисања и основа развоја свих енергетских сектора.³⁵ Остварење одрживог развоја енергетике Републике Србије у периоду до 2030. године у складу са потребама и могућностима привреде и друштва захтеваће да даљи развој енергетике РС буде заснован на активностима које обухватају, између осталог, и повећање енергетске ефикасности.³⁶ Влада је 2013. године

³⁴ На сличан начин, како је то учињено у Директиви 2012/27/ЕУ, појам „енергетске ефикасности” је дефинисан и у члану 5. тачка 7. Закона о ефикасном коришћењу енергије („Службени гласник РС”, бр. 25/13). Исти закон дефинише и појам „ефикасно коришћење енергије” као „коришћење енергије за квалитетно обављање одговарајућих активности и пружање услуга на начин којим се постиже минимална потрошња енергије, у оквиру техничких могућности савремених постројења, опреме и уређаја” (тачка 3). Међутим, за разумевање значења ове формулације неопходно је имати у виду неколико других елемената, укључујући циљеве ЕУ у овој области (на које је већ указано), контекст у којем се прописују одговарајуће мере, као и значење већег броја других појмова које овај пропис дефинише, као што су појмови: „енергија”, „потрошња примарне енергије”, „потрошња финалне енергије”, „побољшање енергетске ефикасности”, „когенерација”, „електрична енергија из коогенерације”, „укупна ефикасност”, итд.

³⁵ Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године („Службени гласник РС”, бр. 101/2015), стр. 27.

³⁶ Стратегијом развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године дефинисана су два сценарија финалне потрошње енергије у периоду до 2030. године: референтни сценарио (“*business as usual*”) и сценарио са применом мера енергетске ефикасности. Сценарио са применом мера енергетске ефикасности (ЕЕ) предвиђа примену мера у циљу смањења потрошње финалне енергије у складу са обавезама из Уговора о оснивању Енергетске заједнице („Службени гласник РС”, број 62/06) и у складу са Директивом 2006/32/ЕЗ о енергетској ефикасности код крајње потрошње и енергетским услугама. Процењује се да би мере које се односе „на стамбени, комерцијални и јавно-услужни сектор, сектор индустрије и сектор транспорта” могле довести до 9% уштеде у финалној потрошњи 2018. године у односу на Референтни сценарио. Такође, сматра се да ће доћи до смањења („у односу на јединицу БДП”) у производним и услужним секторима (индустрија, пољопривреда, јавни и комерцијални сектор, грађевинарство), а у сектору саобраћаја и домаћинства „требало да дође и до апсолутног смањења потрошње у односу на базну годину.”

усвојила Други акциони план за енергетску ефикасност Републике Србије за период од 2013. до 2015. године („Службени гласник РС”, број 98/13). С циљем унапређења стања у овој области донето је и неколико подзаконских аката. У јануару 2014. године донети су Уредба о утврђивању програма финансирања активности и мера унапређења ефикасног коришћења енергије у 2014. години („Службени гласник РС”, број 4/14) и Правилник о условима за расподелу и коришћење средстава Буџетског фонда за унапређење енергетске ефикасности Републике Србије и критеријумима о изузимању од обавезе вршења енергетског прегледа („Службени гласник РС”, број 8/14). На основу Уредбе о врстама производа који утичу на потрошњу енергије за које је неопходно означавање потрошње енергије и других ресурса („Службени гласник РС”, број 92/2013), донето је неколико правилника којима се регулише област енергетског означавања и за које се процењује да су усклађени са одговарајућим прописима ЕУ.³⁷ Ради усаглашавања са прописима ЕУ, планирано је да се у наредном периоду до 2018. године донесе још неколико подзаконских прописа. Очекује се доношење и Трећег акционог плана за енергетску ефикасност Републике Србије за период од 2016. до 2018. године.³⁸

---

³⁷ Правилник о означавању енергетске ефикасности расхладних уређаја за домаћинство („Службени гласник РС”, број 17/14), Правилник о означавању енергетске ефикасности машина за прање веша у домаћинству („Службени гласник РС”, број 24/14), Правилник о означавању енергетске ефикасности машина за прање судова у домаћинству („Службени гласник РС”, број 24/14), Правилник о означавању енергетске ефикасности телевизора („Службени гласник РС”, број 24/14), Правилник о означавању енергетске ефикасности електричних пећница („Службени гласник РС”, број 24/14), Правилник о означавању енергетске ефикасности електричних сијалица и светиљки („Службени гласник РС”, број 24/14), Правилник о означавању енергетске ефикасности уређаја за климатизацију („Службени гласник РС”, број 24/14).

³⁸ За шире видети: *Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније*, Канцеларија за европске интеграције, Београд, јул 2014, стр. 446. и даље.